

Asia: VM212:00/2018 VN/10384/2019

Lausuntopyyntö valtionavustushankkeessa (VM212:00/2018) toimivan järjestöjaoston väliraportista

1 Taustatiedot

Lausunnonantaja

Yhdistys

2 Järjestöjaoston alustavat ehdotukset ja selvityksen kohteet

1 Monivuotiset toiminta-avustukset (s. 14)

Suomen Ampumaurheiluliitto näkee positiivisena mahdollisuuden monivuotisiin valtionavustuspäätöksiin. Tämä lisäisi yhdistysten mahdollisuutta pitkäjänteisempään strategian mukaiseen kehittämiseen ja uskallusta myös isompiin projekteihin, joiden onnistumisen kannalta kriittistä on tuen jatkuminen myös seuraavana vuonna. Tällöin avustuksen käytön arvioinnissa on syytä huomioida, että tavoiteltuja tuloksia saatetaan saada vasta useamman vuoden jälkeen.

Riskinä pitkissä myönnoissä on muun muassa toimintaympäristön muutosten aiheuttamat suunnitelmien muutokset, joita esimerkiksi koronavirus viimeisen vuoden aikana on aiheuttanut, ja järjestöjaostonkin huomioima mahdollinen eriarvoistuminen mahdollisten pidempiaikaisten myöntöjen ”syödessä” yksittäisen vuoden avustuspotin.

2 Valtionavustushakujen koordinointi (s. 15)

SAL näkee pääosin myönteisenä mahdollisuuden laajempiin hakukokonaisuuksiin. Tulisi kuitenkin pitää huoli siitä, että yksittäisestä hausta ei muodostu erittäin työlästä sitä kautta, että yleisluontoisemman haun hakulomakkeessa kysytään erittäin laajasti mahdollisimman monentyyppiseen toimintaan sopivia kysymyksiä ja selvityksiä. Kaksi yksinkertaista ja suoraviivaista hakemusta voi työllistää vähemmän sekä hakijaa että arvioijaa kuin yksi laaja ja monipolvinen hakemus.

Hakuaikataulujen yhtenäistäminen ja selkeyttäminen olisi joka tapauksessa hyödyllistä ja auttaisi myös selkeässä viestinnässä.

3 Valtionavustusten digitaalinen haku ja raportointi (s. 15)

SAL kannattaa lämpimästi digitaalista hakua ja käsittelyä, se on nykypäivää. Pelkästään haun digitalisuus ei kuitenkaan ole itseisarvo, digitaalisen haun voi tehdä hankalaksi käyttäjälle.

Digitaalisuuden hyötyjä on myös mm. aiemmin tehtyjen hakemusten ja päätösten kertyminen samaan paikkaan, mikä helpottaa sekä hakijan että käsittelijän mahdollisuuksia tutkia aiempien vuosien tilanteita ja pitkäaikaisempaa kehitystä.

Lisäksi varsinkin raportointivaiheessa digitaalisella järjestelmällä voidaan helpottaa ja automatisoida muun muassa erilaisten talouden tunnuslukujen laskemista tai kirjanpidosta haluttujen summien yhteenlaskua. Osa nykyisin käytössä olevista sähköisistä lomakkeista vaatii raporttoijalta runsaasti uutta laskemista raportointivaiheessa, kun kaavoja ei ole sisällytetty lomakkeisiin ja kysyttävät asiat eivät ilmene suoraan esimerkiksi tuloslaskelmakaavasta.

4 Valtakunnallisten keskusjärjestöjen rooli valtionavustustoiminnassa (s. 16)

SAL suhtautuu varauksella keskusjärjestöjen rooliin valtionavustuksen myöntäjänä. Silloin, kun valtionavun myöntämisellä on tarkoitus selkeästi vaikuttaa toiminnan suuntaamiseen myöntäjän haluamalla tavalla, voi keskusjärjestöjen suurempi rooli kuitenkin olla perusteltu ja tarpeellinen. Riskeinä Ampumaurheiluliitto näkee mahdolliset eturistiriidat, intressiristiriidat, kun keskusjärjestöjen valta avustuksen saajan toimintaan kasvaa, ja järjestöjaostonkin esiin nostamat perustuslailliset ongelmat.

Keskusjärjestöiltä kysytään jo nyt puoltolausuntoja ja -järjestyksiä moneen avustukseen liittyen, sillä heiltä löytyy ymmärrettävästi paljon laajempi asiantuntemus aihealueeseen liittyen. Yksi mahdollisuus voisi olla keskusjärjestön edustajan nykyistä tiiviimpi osallistuminen tai puoltojen painoarvon kasvattaminen myöntöprosessissa. Myöhemmin (ehdotus 11) esillä olevat valtionaputiimit voisivat kenties jossain määrin hyödyntää työskentelyssään ulkopuolista asiantuntijaa ilman, että varsinaista avustuspäätösten tekoa siirretään viranomaiselta keskusjärjestöille.

Keskusjärjestöjen rooli valtionavustusten myöntämisessä lisäisi keskusjärjestöjen hallinnollista työtä huomattavasti. Valtionavustuksen siirtäminen voisi sopia useissa tapauksissa paremmin tarpeeseen kuin valtionavustuksen myöntäminen.

5 Rahapelituottoja jakavien ministeriöiden toimintatapojen yhdenmukaistaminen (s. 17)

SAL näkee valtionavustusprosessien ja niissä tarvittavien tietojen yhtenäistämisen erittäin kannatettavana tavoitteena ja mahdollisuutena vähentää sekä avustuksen hakijoiden että valtionapuviranomaisten työtä.

Tärkeää on järjestöjaostonkin esiin tuoma pitkäjänteisyys, jatkuvuus ja sitä kautta ennakoitavuus valtionapukäytännöissä.

6 Valtionavustustoiminnan uusi toimintamalli (s. 18)

SAL näkee uuden toimintamallin käyttöönoton hyvänä ja on positiivisesti yllättynyt, jos myös yhteiset tietojärjestelmäpalvelut saadaan käyttöön arvioidussa aikataulussa. Järjestelmien muutoksissa on varmistettava kuitenkin ylimenokausi (eri järjestelmässä haettu ja toisessa järjestelmässä raportoitu avustus) ja se, että uudet tietojärjestelmäpalvelut ovat tosiasiaassa toimivia laajamittaisen käyttöönoton aikaan.

7 Odottamattomien muutosten huomioon ottaminen (s. 18)

SAL kannattaa tarkastelujakson pidentämistä, jotta syntyy parempi kokonaiskuva yhdistyksen tilanteesta ja tulevaisuudesta.

8 Toiminnassa tapahtuvien olennaisten ja/tai odottamattomien muutosten ilmoittaminen (s. 19)

SAL näkee tärkeänä määrittelyjen ja käytäntöjen yhdenmukaistamisen ministeriöiden välillä ja niiden selkeän ja yksinkertaisen viestimisen yhdistyksille. Ilmoitusten tekemisen helpottaminen olisi myös hyvä huomioida uutta tietojärjestelmää suunniteltaessa.

9 Yhdistysten talouden ja toiminnan raportointi (s. 19)

SAL näkee raportoinnin yhtenäistämisen perustelluksi valtionapua myöntävien viranomaisten välillä. Tässä voi kuitenkin olla tarpeen miettiä, onko sellaisia avustusten saajaryhmiä, joiden kohdalla kannattaisi ottaa joitakin esim. toimialasta johtuvia eroja huomioon, ja siten olla ryhmittäin esimerkiksi hieman erilaisia tunnuslukuja tai seurantakohteita.

Erittäin tarpeellista on raportoinnin jatkuvuus ja ennustettavuus. Jotta avustuksen saaja voisi raportoida tiettyjä tietoja, voi sen olla tarpeen muuttaa omaa tiedonkeruutaan ja tietojärjestelmiään, mikä voi olla hidasta. Siksi raportointivaatimuksia ei tulisi vuodesta toiseen muuttaa. Uusien vaatimusten saaminen tietoon avustuksen hakuhetkellä ei välttämättä ole riittävä aika.

10 Yhdistysten osallisuus ja vaikuttaminen (s. 20)

Yhdistysten toiminnan ja tilanteiden ymmärrys on valtionapuviranomaiselle erittäin tärkeää, ja toimiva vuorovaikutus on välttämätöntä, kun toimintaa kehitetään.

SAL toivoo, että pidettäisiin mielessä kuitenkin matala kynnyks kommunikointiin myös suoraan yhdistyksen ja valtionapuviranomaisen välillä. Erilaisiin neuvottelukuntiin ja toimielimiin aikaa pystyvät resursoimaan vain suuret yhdistykset, jolloin äänikin on yksipuolisempi. Lisäksi näiden toimielimien tosiasiallinen vaikuttaminen voi jäädä vähäiseksi.

11 Valtionavustushakemusten ja -selvitysten käsittely tiimeissä (s. 21)

Ministeriöiden työskentelytapa tiimeissä todennäköisesti lisäisi hakijoiden tasapuolista kohtelua mutta on riski silloin, jos tiimin jäsenet eivät perehdy yksittäisen hakijan tilanteeseen riittävästi. Tiimeissä olisi mahdollisuus myös haluttaessa lisätä poikkihallinnollisuutta. SAL ei kuitenkaan ota kantaa työn tekemisen parhaisiin järjestelyihin ministeriöissä.

12 Yleisavustusten ja erityisavustusten arviointikriteerit (s. 21)

SAL näkee yleisavustusten arviointikriteerien yhdenmukaistamisen kannatettavana tavoitteena. Kuitenkin yleisavustuksia arvioitaessa tulisi tarkasti miettiä tarkoituksenmukaiset arviointikriteerit. Avustuksia hakevat yhdistykset ovat hyvin heterogeeninen massa, joten arviointikriteerit eivät saisi suosia vain tietyn tyyppisiä tai tietyn tyyppisesti toimintansa järjestäneitä yhdistyksiä. Tulee muistaa, että arviointikriteereillä on voimakkaasti ohjaava vaikutus yhdistysten toimintaan (sitä suurempi, mitä suurempi valtionavustuksen osuus on yhdistyksen rahoituksessa eli mitä kriittisempi valtionavustuksen saaminen on yhdistyksen toimintakyvylle), jolloin kriteereistä päättävillä on iso vastuu siitä, että toimintamalli, johon kriteereillä ohjataan, tuottaa kaikkien yhdistysten kannalta parhaan lopputuloksen.

Myös selkeän tarkoituksen määrittäminen yleisavustuksille ja erityisesti erityisavustuksille on hyvä tavoite ja selkeyttää toimintaa sekä yhdistysten että valtionapuviranomaisen kannalta.

13 Yhteiset vastuullisuuskriteerit (s. 22)

SAL näkee yhteiset vastuullisuuskriteerit kannatettavina ja toiminnan suunnittelua selkeyttävinä. Vastuullisuustoimia arvioitaessa on kuitenkin tiedostettava, että eri tyyppisillä yhdistyksillä lähtökohdat ovat varsin erilaiset ja siksi niillä korostuvat eri osa-alueet vastuullisuustyössä.

14 Varainhankinta ja rahoituslähteiden yhteensovittaminen (s. 22)

SAL katsoo, että yhdistyksen toiminnan rahoituksen kokonaisvaltainen tarkastelu on erityisen tarpeellista valtionapuviranomaiselle. Rahoituslähteiden yhteensovittaminen ei varmastikaan ole ongelmaton ja vaatii lisäselvityksiä, mutta joillakin keinoilla siihen on syytä pyrkiä, jotta valtionapujärjestelmä toimii enemmän kannustavana kuin rankaisevana avustuksen saajan näkökulmasta.

Varallisuuskriteerien laajempi tarkastelu ja ehtojen yhtenäistäminen toisi erilaisia yhdistyksiä ja eri ministeriöistä avustusta hakevia todennäköisesti paremmin samalle viivalle ja siten lisäisi yhdenvertaisuutta.

15 Taloustarkastajan tehtävä (s. 23)

SAL näkee taloustarkastajan osallistumisen erityisesti avustuksen myöntämisvaiheessa lisäävän päätösten laatua ja ennustettavuutta hakijan näkökulmasta. Tällä voitaisiin mahdollisesti välttää nykyisinkin toteutuneita tilanteita, joissa avustuksen myöntävän viranomaisen viesti on ollut erilainen kuin arviointia tekevän viranomaisen. Hyödyllistä olisi myös lisätä mahdollisuuksia yhdistyksille suoraan kommunikointiin taloustarkastajan kanssa avustuksen käytön aikana.

3 Järjestöjaoston väliraportti ja valtionavustustoiminta

Järjestöjaoston väliraporttia koskevat yleiset huomiot

SAL kiittää mahdollisuudesta lausua väliraportista. Esitetyt ehdotukset ovat tarkkaan harkittuja ja monipuolisen valmistelutyön tulosta.

Valtionavustustoimintaa koskevat yleiset huomiot

SAL pitää tärkeänä valtionapuviranomaisten aiempaa tiiviimmän yhteistyön keskenään ja hyvinkin vaihtelevien nykyisten käytäntöjen yhtenäistämisen. Nykyisellään vaihtelua ministeriöiden välillä on huomattavasti ja jopa ministeriön sisällä käytännöt tuntuvat vaihtelevan riippuen siitä, kenen kanssa asioi.

Valtionavustusjärjestelmän on hyvä kannustaa yhdistyksiä pitkäjänteiseen kehittämiseen ja uudistumiseen.

Valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaistamista koskevat ehdotukset järjestöjaostolle valmistelun jatkamiseksi

SAL kannustaa järjestöjaostoa jatkamaan nykyistä monipuolista tarkastelua valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi. Monipuolinen tarkastelu on tarpeen, sillä yhdenmukaistaminenkin saattaa joissain tapauksissa eriarvoistaa, kun hakijajoukko on hyvin heterogeeninen.

SAL toivoo, että sähköistä järjestelmää suunniteltaessa pidetään mielessä myös oikeaan toimintaan ohjaava ja opastava eteneminen sekä helppo kommunikointi avustuksen saajan ja valtionapuviranomaisen välillä missä tahansa vaiheessa valtionapuprosessia.

Laurila Anne
Suomen Ampumaurheiluliitto